

natanjko pregledati, kakor v deseterih. Kakor se množica eniga panja vede, ravno takó se vse obnašajo.

Med in vosek sta, česar od čbel pričakujemo, kar nam zamorejo pa le dobri panjevi dati.

Pri čelarstvu se zgodé tudi pogostama neizrečeno velike pomote. Marsikdo misli, kader jame čelariti, posebno pa kmetje, de se s čbelami takó ravná, kakor s kokoši, gosmi ali teléti: kolikor več, toliko boljši. Tega pa ni pri čbelah iskati. Takó resnično, kakor „amen“ v očenašu, je tudi, de dostikrat dva dobra panja več dobička dasta, kakor deset slabih. Slabi panjevi ne delajo poléti veliko, in si tudi dovelj zaloge skupej ne pripravijo; zató pa tudi pozimi nimajo ne gorkote ne živeža. Akoravno jih začneš zgodej pitati, ti bodo vender le pomerle. In ti ne zapusté nič družiga kot dovelj stroškov in prazniga dela. Prideš ob čbele, zgubiš veselje ž njimi vpirati se, in čelarstvu fige moliš. Čbelnak ti stojí prazin in marsikteri krajcar si zastonj potratil. — Kakó si boš v ti reči zopet opomogel? — Takó le: Preglej in presodi v jeseni svoje panjove, ali ti bodo čez zimo ostali ali ne. Lahkejih ne pušaj čez zimo, ampak z žeplam jih omami in iz panjev spravi, takó si boš vender mervico medú in voska privarval.

II. Čbela si nabera medú in voska nar več iz cvetlic, kakor tudi iz sladké rose, ki jo perje raznih dreves iz sebe puhti.

Nar raji leté čbele po lipovim cvetji, ogeršici, medeni detelji, jablani, ivi in po še več družih drevesih. Včasih pada tudi takó navadna medena rosa, to je, rosa na smrekah in hojah, ki je prav sladka, in po kateri se tudi čbele kej radé prašé. Kjer ni pa veliko cvetlic, cvetja, sadnih in gojzdnih dreves, ondi ni kraj za čbele, počni ž njimi kar hočeš, nič ne boš opravil.

Ondi pa, kjer je obilo ogeršičnih njiv, travnikov, španjske detelje, maka, sirskih svilnih sadik, sadniga drevja, jelovih gojzdov in lip se ti bo čelarstvo splečevalo, če se ga s pametjo poprimeš, tukej so nar boljši viri, iz katerih čbelica med čvetéri. Kjer pa tega ni, se ti ni treba s čelarstvom ubijati, ali jih pa kam drugam na pašo prepeljaj. Če je pa v kakim kraju preveč čbel, in premalo pašé, se ti ne bodo tudi nikoli takó obnesle, kakor ondi, kjer jih je malo, pa dovelj pašé; bodi si že na ravnim polji, ali pa na stermih gorah, povsod rastejo cvetlice in cvetó, tode jih ni povsod obilo.

Pa kar še ni, zná biti. Pridni kmet skerbí za svojo živinico, konje, prešiče i. t. d., ne bo le skerbel tudi za pridne čbelice? — Edina košata lipa da čbelam obilo medú, cvetja ima na tavžente in tavžente in tudi dolgo cveté. Kdor tedej lipo sadi, ta za med in čbele skerbí. Torej sadite, ljubi kmetje! — Jablane in drugo sadno drevje, ktero vam rodi sadja dovelj in medú — sejajte deteljo, prvo léto boste imeli pičo za svojo živino, drugo pa za čbele; ajda obrodí čbeli dosti sladkiga medú, kmetu pa obilo žganjcov in ajdovnika. Tudi po ogeršici se vseskozi bolj pogostama poprašuje, na kateri čbela veliko pašé najde. — Sadi in sej, ljubi čelar imenovane drevesa in sémena, boš vidil, de ti bodo pridne čbelice stoterno povernile.

(Dalje sledí.)

Iz Dunaja.

Na sv. Jožefa dan (na Dunaji ne praznujejo tega dneva, zató kér je sv. Leopold tukajšnji deželni patron) se je ob desetih dopoldne začel véliki kmetijski zbor, h katerimu so prišli poslanci iz vsih avstrijskih deželá razun Ogerskiga in Laškiga.

Zbrali smo se v hiši deželnih stanov (to je, v ravno tisti hiši, v kateri — ali práv za práv — pred ktero se je lani mesca sušca Dunajska revolucija začéla) in minister kmetijstva, gosp. Thinnfeld, nas je s práv prijaznim govorom sprejel. Razložil nam je po tem na-

mén tega zbora, ki ni zató poklican, de bi postave dal v kmetijstvu, temuč le zató, de bi poslanci mnogoverstnih deželá ministerstru svoje misli in vošila razodeli, po katerih bi se zamógle po tem take postave dati in take naprave vpeljati, ktere bi bile mnogoverstnim deželam po volji.

Ko je gosp. minister svoj govor sklenil, je vstal gosp. Tomić iz Horvaškiga, in je zboru oznanil, de je tudi horvaška kmetijska družba poslance k temu zboru poslala, akoravno ni bila posebno povabljena, kér Horvatje želijo v vsih občno koristnih rečéh z drugimi narodi avstrijskiga cesarstva združeni biti, in po svoji moči tudi pripomoči k povzdigi kmetijstva. Gosp. minister je odgovoril, de ga serčno veseli, de so véli Horvatje tudi prišli, in celi zbor jih je z glasam „živijo“ sprejel.

Po tem je spet gosp. minister besedo poprijel in rekel: „Pet poglavitnih reči je, v katerih se želí ministerstvo s poslanci v tém zboru posvetovati,“ in scer:

1) kakó nej bi se kmetijske družbe prihodnjič osnovalé, de bojo zamógle kakor veljavne svetovavnice deželnimu vladarstvu v vsih rečéh na strani stati, v katerih jih bo za svet prašalo,

2) kakó naj bi se šole po celi deželi napravile, de bi se mladost in bolj odrašeni kmečki fantje kmetijstva v djanji (practisch) učili,

3) kakošne postave naj bi se dale zastran vodá, de bo kmetijstvo od njih več prida vživalo, kakor dosihmal,

4) kakošne postave naj bi se zastran gojzdov dale, de bi se gojzdje popolnoma ne pokončali, temuč de bi se ohranili tudi za prihodnje potrebe, in

5) kakošne postave nej bi se dale zastran prihodnjiga razdeljevanja in zloženja gruntov ali zemljiš.

Gosp. minister je svetoval, de bi bilo práv: de bi se prva reč od kmetijskih družb berž v občnim zboru posvetovati začéla — 2., 3., 4. in 5. reč pa poprej v posamesnih odborih, in kar bojo ti sklenili, nej pride še le po tem v posvetovanje občniga zbora.

Ta misel je dopadla vsim poslancam, in berž smo se razdelili na 4 odbore, takó de je iz vsake dežele nar menj en poslanec v vsaki odbor stopil. In tako se nas je zbralo

v prvi odbor šolskih reči 23 poslancov, iz Krajskiga jez in gosp. tehant Vovk, v drugi odbor vodnih reči tudi 23 poslancov, iz Krajskiga gosp. Terpine,

v tretji odbor gojzdnih reči 22 poslancov, iz Krajskiga gosp. Ulrich,

v četerti odbor razdeljevanja gruntov 24 poslancov; iz Krajskiga gosp. Dr. Orel.

Vsaki dan imamo občne in posamesne zборе od 9 — 2 popoldne, in od 3 — 7 zvečer.

Pervo reč od kmetijskih družb smo sklenili v četertik. Zastran vsih drugih reči pa smo se začeli v občnih zborih v petik posvetovati. Upati je, de bomo v 14 dneh svoje delo dokončali.

V četertik večer smo bili vsi poslanci k gosp. ministru Stadionu k večerji povabljeni, kjer smo se práv dobro iméli. Gosp. minister Stadion je bil pa le malo časa pri nas, zató kér je nekaj bolehin in čez in čez v delo zakopan. Gosp. minister Thinnfeld in ministri svetoavci pa so bili zmirej med nami.

V sredo, 20. dan sušca so koj zunej mesta na planjavi med mestam in predmestjem (Glacis) obesli tiste 3 hudodelce, ki so 6. kozoperska ministra Latura umorili. Čez 80 tavžent ljudi je bilo pričijočih, in celi dan, ko so viseli, je bilo vse polno ljudi okoli njih. Perviga so obesili Korlna Bramboša, 22 lét stariga Dunajčana, ki je bil popred malar, zdej pa vojak pri Dunajskim regimentu; drugi je prišel na versto Tomaž Jurkovič, 36 lét star, iz Horvaškiga, šivar (žnidar)

na Dunaji; tretji pa, ki je prvi Latura napadil, je bil France Wangler, 46 lét star, kovač pri železnici, iz Českiga. Mislite si praviga razbojnika, in podobo imate Wanglerja! — Ravno ta dan sta bila deležnika te moritve tudi Franc Kohl 22 lét star mizár, in Janez Johl 30 lét star tkavec na 20 lét v ječo obsojena.

Nekteri so se bali, de bi se pri ti priložnosti kako razsajanje ne začelo — tode clo nič se ni zgodilo, ako ravno je bilo toliko ljudi skupej. To je dobro znamenje, de se bo vunder enkrat zopet mir v to mesto vernil, ktero je že toliko preterpelo!

Gerlovičeva kavarnica je spet, kakor je bila poprej, vsakdanje shodiše Slovanov mnogih narodov, ki radovedno prebirajo slovanske časopise in se prijazno menijo zastran domorodnih rečí. — Vreme je tukaj kakor pravimo práv pusto; če ni vetra, pa dežuje ali sneg naletuje.

Če bomo še dalje tukaj ostali, bom za prihodnje Novice še kaj pisal iz Dunaja. Z Bogam!

Dr. Bleiweis.

Prisežni možjé in prisežne sodbe.

Kér zdej ni več dvomiti, de se bodo pri kaznovavni sodbi v Estrajhu prisežni možjé vpeljali, bomo svojim dragim bravam gotovo vstregli, če od te naprave nekaj povémo. Prisežna sodba je takó rekoč ljudska sodba; zakaj že obsojilo, ali je kdo kake pregrehe deležen ali ne, izhaja od prisežnih mož, kateri so v srenji zató izvoljeni. Prisežna sodba obstójí tedej iz mož, kateri so iz nar umniših in poštenih sosedov izvoljeni, pri katerih se ne tirja, de bi bili izprašani sodniki, pravniki ali pravdosredniki. Priseči morajo, de se ne bodo dali podkupiti, in de ne bodo zavoljo sovraštva ali kake boječosti, zavolj kakošniga dobička ali škode drugač, ko po svojim pravim prepričanji in po pravici sodili, in de ne bodo nikoli v svoji sodbi ne preojstri ne premehki. Služba prisežnih mož bo le za nekaj časa, po tem se bodo pa drugi za enaki namen volili. Celo prigodbo prisežne sodbe vam hočem razložiti, le poslušajte me. Če bo kdo zavoljo hudodelstva, s katerim je svojiga bližnjiga oškodoval od tajistiga, ali zavoljo očitniga prestopa postave od cesarskiga pravdosrednika pri kaznovavni sodbi zatóžen, mora to tožbo uvodni sodnik (Instructionsrichter) dobro pregledati, to je, vse natanjko sprašati, kar bo k ti pravdi potrebniga. Če je vse to preiskanje dokončano, je potrebno, de se pravda sklene, in de čez to prisežni možjé razsodijo. Hudodelnik dobí svojiga zagovornika (pravdosrednika), kateri se mora za-nj poganjati in ga zagovarjati.

Po tem se seja prisežne sodbe prične, in sicer očitno, to se pravi, de zamore vsak k nji iti, — le v potrebnih permirlejih so v tacih rečéh skrivne sodbe. — Pri ti seji so pričjoči: poterjeni sodniki kaznovavne sodbe, prisežni možjé, tožnik ali deržavni pravdosrednik v iménu deržave in zatoženec s svojim zagovarjencem.

Kader se je seja pričela, bere vodni sodnik celo povést doprinešeniga hudodelstva pričjočim sodnikom, po tem ponoví tožnik še enkrat svojo tožbo in po tem stopi pravdosrednik naprej, de jame zatoženca izgovarjati, to se pravi, on mora vse resnične okolišine povédati, ktere njegovo nedolžnost spričujejo ali pa njegovo pregreho zmanjšujejo. Tudi zatožencu (hudodelniku) je dopušeno vse odkritoserčno oznaniti, kar je v brambo njegove pravíce potrebniga. Če so priče pričale, de je ta reč takó ali takó, se morajo še enkrat pred prisežno sodbo poklicati, de bojo ponovile, kar so poprej pričale. Kader je že vse natanjko razjasnjeno, ponavlja vodni sodnik ob kratkim tožbo, spričebe in nasprotne spričebe ter nagovori prisežne možjé, de naj čez zatoženca sodijo, ali je hudodelstva kriv ali ne. Po tém odstopijo prisežni

možjé v izbo, kjer se posvetovajo, in vsak po svoji misli in vésti pové, kar od hudodelnika misli in po večini glasov je obsodba sklenjena. Postavim: ako bi bilo 12 prisežnih mož, od katerih bi jih 7 terdilo, de je kriv, 5 pa de ni kriv, bo hudodelnik tudi obsojen, de je hudodelstva kriv. Ta sklep se po tem očitno razglasi in zatoženec bo po svoji dopernešeni hudobii ali kaznovan ali pa precej spušen.

Take sodbe so kej koristne, tode pri njih so potrebne: 1) Nepremakljiva poštenost prisežnih mož. 2) Pravična obsodba. — Z njimi so vzdignjene nar težji spričebe kaznovavnih postav, ki so pri obsodbi velikokrat pomanjkljive. De me boste pa še bolj zastopili, vam ta le izgled povém, namreč: V neki hiši je bilo pokradeno, in zavoljo te tatvine je bil nek mož zatožen, zoper kteriga ste dve priči govorile. Ena pravi, de ga je vidila okoli tistiga časa, ko je bila tatvina dopernešena, v hišo iti; druga pa, de ga je vidila tudi v ravno tisti dobi s culo pod pasiho iz hiše priti. Ako ne obstójí obdolženec tatvine, nemore po naših kaznovavnih postavah, akoravno je bil zavoljo tatvine že večkrat kaznovan, zdej obsojen biti; zató kér ga ni nobena priča krasti vidila. Prisežna sodba se pa ne bo dolgo premišljevala, če je po svoji vesti in pameti prepričana, de tatvine ni mogel drugi, kakor zatoženec dopernesti, ga bo tudi té tatvine kriviga spoznala. Naše postavne bukve terjajo prehudo spričevanje, takó, de bodo naši hudodelniki, ki se vdati nečejo, dostikrat nekaznovani izpušeni s tém pristavkam: zavoljo pomanjkanja spričevanja, kar se pa pri prisežni sodbi ne bo pripetilo, pri kateri ste le dve rečí mogoče: to je, kriv ali nekriv. Pri prisežnih sodbah si vsak priseženec svojo spričo po notranjim prepričanji, ktero se na njegovo vést opéra, sam osnuje. Iz tega vidite, de se mora za prisešenca zastopen in pravičen mož izvoliti, kateri vé, kaj je pregréha, de ne obsodi kakiga nedolžniga, de pa tudi hudodelnika brez kazni ne spustí. Njegova sodba ni kakošna majhna reč, on mora tudi toliko od postav vediti, de zamore presoditi, ktero delo je pregreha in ktere znamenja so k vsakimu hudodelstvu potrebne. Pozneje vam bomo od te sodbe še kaj več naznanili.

Kakó dolgo še ne bomo lažnivosti svojiga pravopisa slovó dali?

(Dalje.)

Tode, če je dosedajni pravopis napčen, in po tem takim zavreči, bo morebiti prašal marsikteri: Kako je tedej pisati, de bo prav, ali saj boljši?

Nemorem tajiti, de je to prašanje s poprejšnjim v tesni zvézi; in kér sim se s prosto voljo — če ravno morebiti po nesreči — v pervo prašanje zaplédel, ne najdem zgovora, de bi se zamogel drugimu odtegniti.

Ali je tedej, kakor bi utegnil iz poprejšnjiga kdo skleniti, takó pisati, kakor se govori?

Nikdar. Zakaj ni vsako govorjenje pravo, in veliko jih je, kateri popačeno in neomikano govore, in besedo po svojim kraji zavijajo. Ko bi se torej brez vderžka takó pisalo, kakor se govori, bi kmalo skorej ravno toliko pravopisov imeli, kolikanj pisavcov; in tedej bi bila poslednja zmota hujši, kakor perva. Torej bi se moglo le tako pisati, kakor se práv, to je po vladinah jezika govori, ali z drugimi besedami: kakor slovna vednost brati ali govoriti veléva. Po tem takim bi mogla za pravopisa poglavitna vladina veljati:

I. Piši takó, kakor se práv govori, ali kakor slovna (gramatika) govoriti veléva.

Po ti vladini bi se tedej mogli vsi predej napeljani izgledi takó pisati, kakor se po navadni šegi, po kateri se mora tudi slovna ravnati, izrekjejo, tedej: *prijatu, tópu, nekej, tokó, vse dov, povn, biv, hodu*, imú i. t. d. Po enakim bi se predlog ali pa pritiklej v,